

ПРИЙОМИ ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ МАЛИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ АГРОРЕКРЕАЦІЙНОГО ЕКОРАЙОНУ

Анотація. Розглядаються особливості планувальної організації малих населених пунктів в умовах формування агрорекреаційного екорайону. Розглянуті основні прийоми організації просторової структури поселень, проаналізовані архітектурно-композиційні, функціонально-планувальні, екологічні та комунікативні особливості цих прийомів.

Ключові слова: малі населені пункти, просторова структура, агрорекреаційний екорайон.

Вступ. В забезпеченні повноцінного відпочинку населення агрорекреаційна діяльність в малих населених пунктах України має велике значення. В Україні велика кількість рекреантів охоплена дачним відпочинком, що, ймовірно, значно перевищує загальну кількість осіб, які користуються послугами туризму в різних його формах. Організація екологічно чистого середовища в цих поселеннях та забезпечення нешкідливого використання природних ресурсів території потребує вирішення безконфліктного існування людини та природи. Виникає необхідність визначення прийомів, що забезпечують більшу динамічність і гнучкість середовища поселень.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Соціологічне дослідження екопоселень було проведено Р. Гілманом і викладено в його книзі «Екопоселення і екоселища» [4]. У монографії Стаускаса В.П. [3] детально розкриті питання планувальної організації рекреаційних поселень в господарсько розвинених країнах щодо умов Прибалтики. У кандидатській дисертації Кодіна В.О. [1] досліджується архітектурно-планувальна організація агрорекреаційних сіл (на прикладі лісостепової зони України).

Постановка завдання. Мета – дослідження особливостей формування малих населених пунктів в межах агрорекреаційних екорайонів. В роботі застосована комплексна методика дослідження, яка базується на історико-теоретичному методі при аналізі літературних джерел та проектних матеріалів;

порівняльному методі при дослідженні зарубіжних та вітчизняних аналогів, виявленні їх регіональних, специфічних та спільних рис;

Основний матеріал і результати. Планувальна структура малого населеного пункту з агорекреаційною функцією зумовлює просторове поєднання основних функцій (житло – виробництво – обслуговування – рекреація) з урахуванням різноманітних і стійких зовнішніх зв'язків. Найважливішим принципом його планувальної організації є функціональне зонування території, тобто розподіл площі поселення за характером її використання з урахуванням природних умов та санітарно-гігієнічних вимог. В структурі агорекреаційного екопоселення в залежності від функціонального призначення окрім сільбищної та виробничої зони виділяють ще й рекреаційну.

В сільбищній зоні розміщуються житлова забудова, громадський центр, озеленені майданчики для відпочинку, ділянки індивідуальних садів і городів, майданчики для стоянки автотранспорту та ін. У ряді випадків у межах населеного пункту формується зона відпочинку, що включає парк або сквер, спортивні споруди та відкриті майданчики загальноселищного призначення [1].

У виробничій зоні знаходяться господарчо-виробничі об'єкти та їх комплекси, споруди інженерної інфраструктури, що забезпечують водопостачання, енергетику і електрифікацію, транспорт і зв'язок, розраховані на обслуговування всього населеного пункту. Виробнича зона може складатися з декількох підзон відповідно до угрупованням будівель і споруд за ознакою функціональної однорідності і технологічних зв'язків[1].

Рекреаційна зона повинна розташовуватися в периферії сільбищної зони, або поряд, але не більше 1200 м. Територія повинна включати зону для проживання відвідувачів та зону проживання обслуговуючого персоналу, також зону громадського обслуговування. Безпосередньо виділяється зона регульованого ландшафту (агропарк, екопарк і т.д.) [1].

У тісному взаємозв'язку з функціональним зонуванням території населеного місця – створення раціональної мережі вулиць, проїздів та пішохідних доріжок, що дозволяють забезпечити умови для найкоротшою зв'язку основних зон селища між собою, а також з різними об'єктами і комплексами, розташованими за його межами, і з мережею зовнішніх доріг. Це положення – обов'язковий містобудівний принцип [3].

При реконструкції існуючих поселень вирішуються завдання: раціонального і повного використання територій, упорядкування сформованого зонування територій відповідно з функціональними, санітарно-гігієнічними, будівельними, економічними, естетичними та іншими вимогами; виносу за межі сільбищних територій господарчо-виробничих будівель і споруд;

підвищення щільності забудови, поліпшення територіально-планувальних умов ведення особистого підсобного господарства; впорядкування існуючої мережі вулиць і проїздів; розвитку громадського центру і розміщення нових будівель установ культурно-побутового обслуговування населення; підвищення рівня і вдосконалення загальної та інженерного благоустрою сільського населення [4].

Ці прийоми знаходять відображення в планувальній структурі агрорекреаційних екопоселень, визначаючи її тип: лінійний, компактний і розчленований (рис.1).

– Лінійний тип характеризується розташуванням всіх функціональних зон агрорекреаційних екопоселень в одному векторі.

– Компактний тип виникає при наявності поряд цінного природного ландшафту.

– Розчленований тип передбачає кілька сільських планувальних утворень, пов'язаних між собою транспортними лініями.

В залежності від різних ознак навколишнього середовища виділяються ряд прийомів планувальної організації малих населених пунктів з агрорекреаційною діяльністю в умовах формування агрорекреаційних екорайонів (рис.2):

-Архітектурно-композиційні прийоми мають два типи – лінійний (односторонній паралельний, поперечно-лінійний та двосторонній паралельний) та глибинний (променевий, радіально-кільцевий і т.д.);

-Функціонально-планувальні прийоми характеризуються трьома типами – точковий (при одиничному розташуванні поселення), концентрований або локальний (більш щільне розташування поселень на території агрорекреаційного екорайону) та дисперсний або зональний тип (рівномірно розосереджений);

-Екологічні прийоми – з переважним використанням природного середовища, з переважним використанням антропогенного середовища, зі змішаним використанням;

-Прийоми за ступенем віддаленості від комунікацій – в безпосередній близькості, в межах зони впливу поселення, віддалені.

Основні типи планувальної структури	До реконструкції	Після реконструкції
Лінійний (с. Климове, с. Малий Перевіз)		
Компактний (с. Михайлики)		
Розчленований (с. Куйбишеве)		

Умовні позначення:

-сільбищна зона;	-с/г виробнича зона;	-громадський центр;
-рекреаційна забудова;	-водойма;	-громадський підцентр;
-зелені насадження;	-автодороги;	
	-стадіон;	

Рис. 1. Типи планувальної структури агрорекреаційних екопоселень
(на прикладі населених пунктів Шишацького району Полтавської області).

Рис. 2. Прийоми планувальної організації малих населених пунктів в умовах формування агрорекреаційного екорайону (розроблена автором).

Висновок. Аналіз планувальної структури малих населених пунктів з агрорекреаційною функцією показав, що територіальна організація цих поселень зумовлена використанням різних прийомів. Їх раціональне застосування при проектуванні агрорекреаційних екопоселень забезпечує більшу динамічність і гнучкість середовища поселень в умовах формування агрорекреаційного екорайону.

Література

1. Кодин В.А. Архитектурно-планировочная организация агрорекреационных поселений (на примере лесостепной зоны Украины): дис. канд. арх-ри 18.00.04 / Кодин Владимир Алексеевич. – К., 1988. – 199 с.
2. Горішевський П. В. Сільський зелений туризм: організація гостинності на селі: підручник. Горішевський П. В., Васильєв В. П., Зінько Ю. В.: — Івано-Франківськ: Місто-Н, 2003. — 158 с.
3. Стаускас В.П. Градостроительная организация районов и центров отдыха / Стаускас В.П. – Л.: Стройиздат, Ленинградское отделение, 1977. – 164 с.
4. Роберт Гілман. Екодеревни и устойчивые поселения / Роберт Гілман; [пер. з англ. Володимир Шестаков]. – С.-Петербург: фонд "Эковіль", 2000. – 67 с.
5. Kennedy M., Designing Ecological Settlements / Kennedy M., Kennedy D. Designing – Berlin: Reimer, 1997. – 229 p.

Аннотация. Рассматриваются особенности планировочной организации малых населенных пунктов в условиях формирования агрорекреационного екорайона. Рассмотрены основные приемы организации пространственной структуры поселений, проанализированы архитектурно-композиционные, функционально-планировочные, экологические и коммуникативные особенности этих приемов.
Ключевые слова: малые населенные пункты, пространственная структура, агрорекреационный екорайон.

Abstract. The article deals with the peculiarities of planning organization of small settlements in the formation of agrotecreational ecodistrict as well as with the basic techniques for organizing spatial structure of settlements. The authors analyse the architectural composition, function-planning, environmental and communicative features of these techniques.

Key words: small settlements, spatial structure, agro ecological recreation district.